

Posudek oponentky práce

Eliška VINKLEROVÁ, Františka Brychtová – dcera řemeslníka, manželka mlynáře (1792–1859), diplomová práce ÚHV FF UPCE, Pardubice 2025.

Diplomová práce Elišky Vinklerové se na základě analýzy korespondence Františky Brychtové snaží rekonstruovat každodennost manželky mlynáře, která pocházela z vysokomýtské řemeslnické rodiny. Dochovaný korpus pramenů, uložený v Regionálním muzeu Vysoké Mýto ve fondu Alois Vojtěch Šembera, představuje vzácnou ukázkou písemných materiálů pocházejících z pera ženy z řemeslnického prostředí. Jak autorka uvádí v úvodu své práce, *„stěžejní částí je podrobná analýza jednotlivých aspektů jejího života, včetně genderových rolí, rodinného zázemí, hospodářských záležitostí a sociálních interakcí, jak se jeví v dopisech.“*

Po úvodních kapitolách věnujících se metodologii, dosavadnímu stavu bádání a představení pramene jak obecně, tak v tomto konkrétním případě, je práce rozdělena do dvou hlavních oddílů. První se zaměřuje na postavení ženy v kontextu první poloviny 19. století, druhá pak na analýzu pramenného korpusu. Již na první pohled je patrná jistá nevyváženost mezi „teoretickou“ a „praktickou“ částí. Autorka se v úvodních pasážích dopouští řady nepřesností či stylistických neobratností (např. dějiny každodennosti, tedy dějiny „obyčejných“ lidí /s. 10/; k postupnému obratu od dějin sociálních a ekonomických k dějinám mentalit, neboli k dějinám každodennosti /s. 12/; rodila s meziporodními intervaly děti /s. 17/).

Teoretická část se jeví až příliš rozsáhlá, mnohdy zbytečně obecná či zjednodušující, což pravděpodobně vedlo k chybným vyjádřením. Je sice pravda, že se lidé dožívali vyššího věku, avšak v 19. století nedocházelo ke snížení kojenecké úmrtnosti (s. 19, skutečný pokles nastal až po první světové válce). Do průmyslových obcí neodcházeli nejčastěji sedláci, ale příslušníci nižších společenských vrstev (s. 20). Pokud totiž někdo na venkově měl kapitál, byli to právě sedláci. Stejně tak nelze stavět na stejnou úroveň chudé řemeslníky a sedláky (s. 22), to svědčí o nepochopení sociální stratifikace. Podobných nepřesností se v této části nachází více.

Analýza pramenného korpusu je uvedena stručným nástinem rodinných vazeb a informací o osobách, které jsou v korespondenci zmiňovány. Autorka následně stanovila čtyři „role“ Františky Brychtové (sestra a švagrová; matka; provdaná žena, manželka mlynáře a hospodyně; vdova – mezi poslední dvě zmiňované je trochu nelogicky včleněna kapitola Finanční rozpočet), na které se na základě dochované korespondence zaměřila. Analýzu uzavírají doplňující informace. První část poukazuje nejen na úzký sourozenecký vztah mezi

Františkou a Aloisem Vojtěchem Šemberou, ale také k dalším třem bratrům. Autorka se nejvíce zabývá rolí matky, která se v dopisech objevuje nejčastěji; na základě získaných informací je možné popsat rodinnou hierarchii, vzdělání a mobilitu. Nejmenší prostor byl věnován období vdovství, což je dle mého názoru velká škoda. Jednalo se sice „pouze“ o tři roky, avšak i tak by stálo za to zmapovat, jaké bylo postavení aktérky, jak bylo řešeno dědictví, zda byla samostatnou hospodyní, či vše ihned předala synovi. To jsou zásadní otázky, které by mě u této „role“ zajímaly. Informace o finančním rozpočtu jsou velmi zajímavé a dokládají důležitá „vydání“, která rodina měla (správný zápis krejcarů je x, nikoliv +).

V rámci výzkumu Eliška Vinklerová analyzovala po jazykové a obsahové stránce korespondenci z let 1819–1859; jak sama uvádí, ne všechny dopisy byly datovány. Jak se podařilo datovat první z nich? Františka Brychtová porodila 11 dětí, sedm z nich se dožilo dospělosti (v případě dcery Františky chybí informace o tom, kdy zemřela). O narození a úmrtí dětí se zmiňuje pouze ve dvou případech, přičemž je zaznamenána bolest nad ztrátou syna Františka. Autorka se však nevěnuje bližšímu vysvětlení, které se zde nabízelo. Jméno František bylo použito dvakrát – u prvního a u desátého dítěte. Ačkoli není pochyb o tom, že ztráta dítěte je pro matku vždy tragická, pro prvorodičku byla tato situace pravděpodobně jiná než pro zralou ženu po devíti porodech, která již pečovala o šest přeživších dětí.

Jazyková úroveň textu odpovídá pracím tohoto typu. Nevhodně je však zvolena forma citování, zejména citování kapitol/studií ve sbornících: autorka uvádí pouze editora, nikoli autora a název dané studie. V textu nejsou užívány zkrácené citace a zcela chybí jakékoliv přílohy, což vzhledem k tématu považuji za nešťastné. Ukázka dochované korespondence či peněžních záležitostí by byla pro čtenáře jistě velmi zajímavá.

Předložený výzkum korespondence je zajímavým počinem; takto dochovaný korpus pramenů je cenným materiálem nejen pro základní otázky, které si autorka diplomové práce stanovila. V některých aspektech by si však práce zasloužila detailnější rozbor a alespoň částečné porovnání. Jsem si samozřejmě vědoma limitů, které jsou dány ojedinělostí pramene.

Eliška Vinklerová splnila požadavky kladené na diplomovou práci, vzhledem k výše uvedenému ji hodnotím stupněm D.

V Přelouči dne 10. srpna 2025

Mgr. Šárka Nekvapil Jirásková, Ph.D.